

PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS (KAUNO MIESTO ATVEJIS)

Indrė Gustaitienė, Asta Širiakovienė

Kauno l.-d. „Gintarėlis“, Šiaulių universiteto Edukologijos institutas

El. p.: indregust@gmail.com, sasta23@gmail.com

Įvadas

Viena iš prioritetinių šiuolaikinės ugdymo įstaigos veiklos sričių – bendradarbiavimas su šeima ir bendruomene. Daug metų tėvai buvo tik stebėtojai, dalyvaujantys bendruose renginiuose ar atvirų durų dienose. Tačiau palaipsniui jie tampa ugdymo proceso partneriais, dalyviais, organizatoriais (Martišauskienė, 2012). Pasak S. Burvytės (2014), tėvams ir pedagogams būtina bendradarbiauti, nuolat keistis informacija apie vaiką, siekiant užtikrinti harmoningas ir nuoseklias jo raidos sąlygas. Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas užtikrina kokybišką vaikų ugdymosi aplinkos sukūrimą. Vaikas sėkmingai ugdomi, kai tiek namuose, tiek darželyje nuosekliai vadovujamasi tais pačiais principais: vienodai suprantamas netinkamas elgesys, vienodai į jį reaguojama, sprendžiamos konfliktinės situacijos ir kt. Norint, kad tėvai, iš tiesų, taptų ugdymo įstaigos partneriais, jiems reikia suteikti paramą. Lietuvoje tėvai susiduria su naujais ir nepatirtais socialiniais reiškiniais ir dažnai jaučiasi sutrikę, nes nemoka arba negali prisitaikyti prie sparčiai kintančios aplinkos, tenkinti jos keliamų reikalavimų (Vietienė, Malinauskienė, 2015). Todėl ikimokyklinio ugdymo įstaiga, siekdama partnerystės su šeima, turėtų kurti įvairesnes, tėvų ir vaikų poreikius atliepiančias, ugdymo ir socialinių paslaugų formas.

Galima konstatuoti, kad lietuvių autorių darbuose (Teresevičienė, Gedvilienė, 2003; Dapkienė, 2003; Kontautienė, 2006; ir kt.) iki šiol daugiau tyrinėtos tradicinės tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo formos, strategijos, pagrindiniai šio proceso kokybės valdymo aspektai. Šiuolaikinių technologijų taikymo galimybes, siekiant bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais ikimokyklinio ugdymo įstaigose, analizavo G. Slušnienė, D. Parišauskienė, A. Balčėtienė (2017; 2018) ir kt. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir šeimos bendradarbiavimo svarba, formos ir būdai akcentuojami Lietuvos ir užsienio autorių M. Barkauskaitės (2016), V. Jegelevičienės, O. Merfeldaitės, A. Railienės (2016), A. Burbienės (2015), M. Dovydaitienės, R. Jusienės (2014), J. Rood (2013), F. Suleymanovo (2015), P. Sychitkokhong (2010), F. Ozmen, C. Akuzum ir M. Zincirli (2016), K. Topping, S. Wolfen-

dale (2017), T. M. Willemse, I. Thompson, R. Vanderlinde ir T. Mutton (2018), J. L. Epstein (2018) ir kt. darbuose. Minėti autoriai pritaria nuomonei, kad šeimos ir ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimas – būtina sąlyga sėkmingam vaiko ugdymui(si), tačiau įtraukti tėvus į ugdymo įstaigos gyvenimą nėra paprasta. Pastebima tendencija, kad tėvai vis mažiau laiko skiria bendravimui su pedagogais, nors vaikų ugdymo(si) sunkumai, prasti rezultatai, elgesio problemos ir kita dažnai įvardijama kaip menko ugdytinių tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo pasekmė. Tėvai yra labai užimti, dažnai neturi laiko bendrauti su pedagogais, tad būtina įvertinti, kokiais būdais perteikti jiems informaciją, kad ji būtų išgirsta ir įsisavinta, ir taip įtraukti juos į vaikų ugdymo procesą. Pasak J. Bryan ir L. Henry (2012), konkretūs veiksniai ir sąlygos turi įtakos kuriant sėkmingą bendradarbiavimą. Todėl ugdymo įstaigoms patariama sistemingai tirti bendradarbiavimo su tėvais problemas ir galimybes atsižvelgiant į konkrečių šeimų ir mokyklos bendruomenės ypatumus.

Šiame kontekste formuluojami tyrimo **probleminiai klausimai**: *kokie veiksniai turi didžiausios įtakos tėvų ir pedagogų bendravimui ir bendradarbiavimui? Kokia yra tėvų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo situacija, kokios kyla problemos?*

Tyrimo objektas – priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendravimą bei bendradarbiavimą.

Tyrimo metodai: *teoriniai* – mokslinės literatūros šaltinių analizė ir apibendrinimas, *empiriniai* – priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų anketinė apklausa raštu, *statistiniai* – statistinė duomenų analizė. Duomenys buvo apdoroti „Microsoft Office Excel“ (2013) kompiuterine programa.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Šiam tyrimui naudotas anoniminės apklausos metodas – anketavimas. Tai – klausimų, kuriuos

jungia tyrėjo siekis iširti kokį nors socialinį reiškinį ar procesą, visuma (Luobikienė, 2011). Šis metodas pasirinktas todėl, kad jis leidžia per palyginti trumpą laiką apklausti didesnę kiekį respondentų, t. y. greitai surinkti daug informacijos, kurią galima apdoroti matematiniais-statistiniais metodais. Tiriamieji savarankiškai pildo pateiktas anketas. Tai sudaro sąlygas respondentams atsakyti į klausimus jiems patogiu laiku ir išsaugoti informacijos privatumą. Anketavimo privalumai – atsakymai objektyvūs, nes nėra tiesioginio respondentų ir tyrėjo kontakto (Kardelis, 2007). Tyrimas atliktas Kauno miesto 8-iose ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2019 m. lapkričio mėn. Jame dalyvavo 50 priešmokyklinio amžiaus vaikų tėvų ir 46 priešmokyklinio ugdymo pedagogai. Iš viso tyrime dalyvavo 96 respondentai. Tyrimui atlikti iš kiekvienos ikimokyklinio ugdymo įstaigos gautas administracijos leidimas-sutikimas. Atliekant tyrimą laikytasi esminių tyrimo etikos principų: dalyvavimo tyrime savanoriškumo ir teisingumo principų. Tyrimo dalyviai supažindinti su tyrimo tikslu, duomenų analizės ir duomenų pateikimo būdais, pateikta informacija dėl konfidencialumo užtikrinimo. Respondentai turėjo galimybę pažymėti vieną iš keleto galimų atsakymo variantų, buvo sudarytos galimybės įrašyti kitus (asmeninius) pastebėjimus ir savo nuomonę.

Duomenys apdoroti „Microsoft Office Excel“ (2013) kompiuterine programa, o vėliau aprašyti ir apibendrinti.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendravimo ir bendradarbiavimo teorinės prielaidos

Dabartinėje visuomenėje bendradarbiavimas yra itin reikšmingas, apimantis įvairias gyvenimo sferas, taip pat ir ugdymo institucijas. *Bendradarbiavimas* yra bendro tikslo siekimas pasidalijant uždavimais, derinant skirtingas nuostatas ir interesus (Topping, Wolfendale, 2017). Tai keitimasis informacija ir žiniomis bei pasiūlymais, kaip pasiekti bendrą tikslą (Epstein, 2018). Anot S. Berčnik ir T. Devjak (2017), tėvų, pedagogų ir ugdymo įstaigos partnerystė skatina bendrą vieno tikslo siekimą – kokybiško ugdymo(si) įgyvendinimą. Šalių bendradarbiavimas ugdo tarpusavio pagalbos svarbos supratimą, formuoja pasitikėjimo, atviro mąstymo etosą santykiuose tarp visų ugdymo veikėjų (tėvai, pedagogai, ugdymo įstaiga), formuojančių vaiko įgūdžius. Šeimos ir pedagogų bendradarbiavimas lemia ne tik konkretaus vaiko ugdymosi rezultatus, bet ir visos ugdymo įstaigos veiklos sėkmę. Kaip pastebi K. B. Walsh (1998), sėkmingas pedagoginis bendradarbiavimas galimas tik palaikant nuolatinį dialogą, kai tėvai ir vaikai yra kaip nedalijamas vienetą, o ugdymas švietimo įstaigoje yra neatsiejamas nuo ugdymo namuose.

Bendradarbiavimo pagrindas – *bendravimas*, kuris suvokiamas kaip viena svarbiausių žmogaus savybių. Bendravimas – pedagoginio darbo šerdis. Ši mintis dar labiau pabrėžia pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo svarbą ugdymo(si) procese (Jovaiša, 2002). Bendravimas tarp pedagogų ir tėvų yra nuolatinis keitimasis informacija apie vaiką ir jo pasiekimus, kuriam turi būti panaudojamos visos šiuolaikinės galimybės (Wasserman, Zwebner, 2017). Pedagogų ir tėvų bendravimas yra bendradarbiavimo sėkmė, tai ryšys, kuris nulemia vaiko ugdymo rezultatus (Ozmen, Akuzum, Zincirli, 2016).

Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas apima labai platų priešmokyklinio ugdymo įstaigos veiklos spektrą: tarpusavio ryšiai teikiant informaciją; ryšiai su bendruomene; dalyvavimas įstaigos valdyme; vaiko ugdymosi aplinkos kūrimas; edukacinių vaikų ir tėvų nuostatų (nuolatinio mokymo ir mokymosi) įtvirtinimas; šviečiamoji veikla ir kt. (Pakėnienė, Atraškevičiūtė, 2005). Norėdamas patirti maksimalią ugdymo sėkmę pedagogas turi stengtis įtraukti tėvus į ugdymo(si) procesą įvairiais būdais. Moksliniame ir praktiniame kontekste pateikiama pasiūlymų, kaip šeimas įtraukti į ugdymo procesą. Bendradarbiaujant pedagogams ir tėvams ugdymo įstaigos aplinkoje, siekiama naudoti kuo įvairesnes darbo su tėvais formas, kad būtų patenkinti kiekvienos šeimos individualūs poreikiai. Priešmokyklinio ugdymo pedagogo bendradarbiavimo su šeima pagrindą sudaro tiesioginis bendravimas su ugdytinių tėvais ir kitais šeimos nariais. O norint sėkmingai bendrauti su šeima – būtina ją pažinti. Taigi ugdymo procese taikomos formos priklauso nuo tėvų poreikių, galimybių bei pedagogų kompetencijos ir sugebėjimo įtraukti tėvus (Ozmen, Akuzum, Zincirli, 2016).

F. Suleymanovo (2015) teigimu, vienas iš sėkmingo bendradarbiavimo būdų yra ugdymosi veiklos planas, kuris turėtų būti atviras tėvų (globėjų), senelių, švietimo pagalbos specialistų idėjoms. Aiškinant tėvams individualių programų sudarymo tikslą, vaiko pasiekimo vertinimo principus, svarbu padėti jiems suprasti, kad individuali programa padeda išvengti nepageidaujamų vaiko elgesio apraiškų ir neigiamų asmenybės raidos tendencijų (Suleymanov, 2015).

Svarbią vietą pedagogų ir tėvų bendrų siekių kontekste užima įvairios bendradarbiavimo formos (Dapkienė, 2003; Strieb, 2010), kurios vaikui augant ir bręstant tiesiog kinta, keičiasi ir jų turinys (Bednarska, 2014). D. Martišauskienė (2012) *bendradarbiavimo su tėvais formas* skirsto į individualias, grupines, kolektyvines. Šios bendradarbiavimo formos gali būti taikomos kasdieniam, sistemingam (kartą per savaitę ar pan.) arba epizodiniam ryšiui su šeimomis palaikyti. Kasdienis ryšys su šeimomis dažniau palaikomas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. D. Zinkevičienė

(2002) akcentuoja individualaus bendradarbiavimo svarbą, kurį įvardija kaip susirašinėjimą, individualius pokalbius su šeimos nariais, apsilankymą ugdymo namuose, atvejų analizę ir kt.

Pasak G. Slušnienės, D. Parišauskienės ir A. Balčėtienės (2017), ugdymo partnerystei sukurti prireikia nemažai laiko ir pastangų: ir tėvams, ir pedagogams būtina nusiteikti keisti savo elgesį, siekiant abipusio sutarimo, ugdytis norą išklausti vieniems kitus, ieškoti naujų kelių (šiandieninių technologijų kontekste), kuriais einant šis procesas būtų lengvesnis bei patrauklesnis abiem pusėms. Atlikto tyrimo kontekste minėtos autorės (2017) pristato tokias individualaus bendradarbiavimo formas: *pokalbius telefonu, pokalbius naudojantis internetinėmis pokalbių programomis, susirašinėjimą elektroniniu paštu, tinklalapio pildymą, pokalbius internete*.

Dėl COVID-19 viruso protrūkio pasaulyje ir šalyje susiklosčiusi situacija parodė, kad, esant visuotiniam karantinui, ugdymo procesas tęsiasi, nors jo organizavimas gali susidurti su įvairiais iššūkiais. Nuotolinis pedagogų ir tėvų bendravimas tapo masinis ir susilaukė daug dėmesio, nuomonių ir diskusijų. Pedagogams teko pasitelkti skaitmenines technologijas, leidžiančias bendrauti realiu laiku, dalytis informacija su tėvais, kartu spręsti iškilusias problemas. Naudodami tradicinius ir netradicinius bendravimo bei bendradarbiavimo būdus, ugdymo proceso dalyviai įsitikino, kad galima patirti sėkmę, tenkinant vaikų ugdymosi poreikius.

Pasak J. Rood (2013), labai svarbu sukurti tvirtą ryšį tarp šeimos ir ugdymo įstaigos, tik tada bus sukurta kokybiška ugdymosi aplinka vaikams. Vaikai, kurių šeimos anksti įsitraukia į ugdymo įstaigos procesą, pasižymi aukštesniais ugdymosi pasiekimų vertinimais, išvelgiamas tokių vaikų teigiamas požiūris ir tinkamas elgesys. Vienu svarbiausių *sėkmės faktorių* laikomas pozityvus tėvų požiūris į bendradarbiavimą su ugdymo įstaiga, bendradarbiavimo reikšmės vaikų ugdymui suvokimas ir įvertinimas. Kita vertus, ir ugdymo įstaigai svarbu žinoti šeimos specifiką ir visus galimus pagalbos šeimai būdus. Todėl šiame kontekste ypatingą vaidmenį įgauna *tėvų informavimo ir švietimo sistema*, kuri padeda susiformuoti bendradarbiavimo vertės suvokimui, nulemti bendradarbiavimo formas ir turinį. Šiai nuostatai pritaria ir tyrėjų grupė (Miltenienė, Balčiūnas ir kt., 2018), kuri pažymi, kad nemažai tėvų mano, kad komunikavimui su jais ugdymo įstaigos turėtų naudoti inovatyvesnes priemones (socialinius tinklus, kitas elektronines priemones). Tėvai pasigenda individualiesnio dėmesio kiekvieno vaiko ugdymuisi, dalijimosi ne tik problemomis, bet ir pozityvia informacija apie vaiko pasiekimus.

Efektyviausiai vaiko ugdymas, jo socialinė branda vyksta tada, kai užtikrinamas glaudus ir ilgalaikis ugdymo įstaigos ir šeimos ryšys. Ryšys stiprėja,

kai tėvai aktyviai dalyvauja visuose vaikų ugdymo(si) ir ikimokyklinės įstaigos valdymo procesuose. Todėl būtina tėvams teikti kuo išsamesnę informaciją apie ugdymo įstaigos, grupės veiklą, vaikų pasiekimus ir, kas svarbiausia, kaip dirbti su savo vaiku namuose. Pačiam pedagogui taip pat svarbu kaupti informaciją apie ugdytinį, jo šeimą. Pedagogas turi panaudoti tėvų sukauptą patyrimą tose vaikų ugdymo srityse, kurios jam yra mažiau pažįstamos nei tėvams, o kartu ir mažiau jam reikšmingos (Udrėnaitė, 2002).

Anot R. Braslauskienės ir I. Jonutytės (2005), vienas esminių sėkmingo šeimos ir vaikų ugdymo institucijos bendradarbiavimo rodiklių – *abipusis keitimasis informacija*. Autorių nuomone, vienas iš tėvų dalyvavimo ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese optimizavimo būdų – nuolatinis tėvų skatinimas, pozityvus jų veiklos įvertinimas. Todėl labai svarbus tampa grįžtamasis tėvų ryšys ne tik su ugdymo įstaigos pedagogais, bet ir su vadovais.

Tiek užsienio (Cook, Dearing, Zachrisson, 2018; Zymberaj, 2018; ir kt.), tiek Lietuvos autoriai (Kovienė, 2018; Čiuladienė, Valantinas, 2016; ir kt.) savo tyrimais atskleidė pagrindines *pedagogų ir tėvų partnerystės problemas*: netikslingi, reti tėvų ir pedagogų susitikimai; prastas tėvų požiūris į ugdymo įstaigą, pedagogus; tėvų nesugebėjimas ar nenoras auklėti savo vaikų; tėvų pedagoginės kultūros stoka; tėvų ir pedagogų reikalavimų vieni kitiems nesuderinimas; grupės tėvų bendruomenės nebuvimas arba pasyvi jos veikla; neįvairinamos bendradarbiavimo su tėvais formos. Ne tik pedagogai tikisi, kad tėvai įsitrauks į vaikų ugdymą, bet ir tėvai tikisi aktyvesnio pedagogų įsitraukimo (Forsberg, 2007). Tėvų ir pedagogų lūkesčiai dėl bendradarbiavimo gali skirtis. Minėtos problemos trukdo sėkmingam pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui ir bendravimui. Tyrimai atskleidė, kad pedagogai yra aktyvesni ir iniciatyvesni bendradarbiavimo su tėvais srityje, o tėvai tuo tarpu yra pasyvūs, patys retai imasi bendravimo iniciatyvos (Čiuladienė, Valantinas, 2016).

Tyrimo rezultatų analizė

Tėvų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo nauda. Tyrimo metu nustatyta, kad bendravimas ir bendradarbiavimas, pedagogų nuomone, labiau suartina tėvus ir pedagogus (21), padeda geriau pažinti ugdytinį (19), lemia sėkmingą vaiko ugdymą (18), gerėja vaiko rezultatai bei elgesys (18). Tėvų nuomone, bendravimas ir bendradarbiavimas labiau suartina tėvus ir pedagogus (25). Tėvai panašiai kaip ir pedagogai įsitikinę, kad bendravimas ir bendradarbiavimas su pedagogais padeda jiems geriau pažinti vaikus (28), lemia sėkmingą vaiko ugdymą (24). Pusė tėvų (25) išvelgia teigiamą bendravimo ir bendradarbiavimo nau-

dą – gerėja vaiko rezultatai ir elgesys. Abiejų grupių respondentų nuomonės sutampa, kad bendravimas ir bendradarbiavimas tarp tėvų ir pedagogų yra naudingas ugdymo sėkmei. Pedagogų ir tėvų bendravimas yra bendradarbiavimo sėkmė, tai ryšys tarp pedagogų ir tėvų, kuris nulemia vaiko ugdymo rezultatus. Pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas suartina visą ugdymo įstaigos bendruomenę (Ozmen, Akuzum, Zincirli, 2016). Pedagogai daugiau išskiria naudą ugdymui nei artumo jausmo kūrimui, o tėvai labiau akcentuoja artumą su pedagogais ir vaikais.

Pedagogų nuomonė apie dažniausiai naudojamas bendravimo ir bendradarbiavimo formas. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų teigimu, labai dažnai (18) ir dažnai (17) naudojama bendravimo ir bendradarbiavimo forma yra pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką. Dažnai organizuojamos bendros šventės, renginiai (18). Retai taikoma forma yra tėvų susirinkimai (19) ir konsultacijos (15). Labai retai tirtose ikimokyklinėse ugdymo įstaigose organizuojamos atvirų durų dienos (13). Gauti tyrimo duomenys rodo, kad priešmokyklinio ugdymo grupėse retai taikomas bendravimas ir bendradarbiavimas internetu: 18 pedagogų teigia, kad jį taiko dažnai, 15 – retai, 10 – labai retai, 3 – niekada. Galima daryti prielaidą, kad taip yra todėl, kad priešmokyklinio ugdymo grupei dar nėra privalomas el. dienynas. Tačiau tikėtina, kad, pasibaigus visuotinio karantino dėl COVID-19 viruso laikotarpiui, situacija iš esmės keisis, kompiuterinių technologijų taikymas ugdymo procese reikšmingai išaugs.

Priešmokyklinio amžiaus vaikai nėra lankomi namuose. Tik vienas pedagogas nurodė, kad vaikai namuose lankomi labai retai. „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtroje“ (2012) akcentuojama, kad ugdytojas turi padėti tėvams atrasti patogiausias bendradarbiavimo formas. Tai reiškia, kad pedagogas turi žinoti, kaip bendrauti su tėvais. Bendradarbiavimo su tėvais formos yra įvairios: susirinkimai, konsultacijos, individualūs pokalbiai, projektai, šventės, individualus darbas, tyrimai, tėvų švietimas, tėvų-ugdymo įstaigos lyderių veikla, informacijos sklaida. Anot G. Slušnienės, D. Parišauskienės ir A. Balčėtienės (2017), svarbios bendravimo ir bendradarbiavimo formos yra pokalbiai telefonu, naudojantis internetinėmis pokalbių programomis, susirašinėjimas elektroniniu paštu, tinklalapio pildymas. Tačiau tyrimo duomenys atskleidė, kad priešmokyklinio ugdymo pedagogai ir tėvai mažai naudoja informacinių technologijų, elektroninio ryšio priemones bendravimui ir bendradarbiavimui. Galima daryti prielaidą, kad šioje srityje tikėtinas proveržis, nes pastarųjų kelių mėnesių patirtis rodo, kad bendravimas internetu ne tik sutaupo nemažai laiko, leidžia bendrauti su keliais asmenimis vienu metu, bet

ir nereikia derinti susitikimo vietos ir laiko, nebėra aktuali atstumo problema.

Tėvų nuomonė apie dažniausiai naudojamas bendravimo ir bendradarbiavimo formas. Daugiau nei pusė tėvų mano, kad labai dažnai (28) taikoma bendravimo ir bendradarbiavimo forma yra pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką. Trečdalis (16) respondentų pažymi, kad minėta forma taikoma dažnai. Beveik visi tėvai (49) sutinka, kad visai netaikoma bendravimo ir bendradarbiavimo forma yra priešmokyklinio amžiaus vaikų lankymas namuose. Apklausoje dalyvavę tėvai nurodė, kad atvirų durų dienos yra organizuojamos labai retai (22) ir retai (10). Daugiau nei pusė respondentų (27) mano, kad retai taikoma forma yra tėvų susirinkimai. Jie rengiami vieną ar du kartus per metus. Pokalbiai telefonu yra retai (19) arba labai retai (12) taikoma forma. Labai retai (18) organizuojamos arba rengiamos konsultacijos, bendraujama internetu, el. paštu. Galima daryti prielaidą, kad tėvai ir pedagogai dažniausiai bendrauja pokalbių metu, kai atvedami arba pasiimami vaikai. Taip sutaupomas abiejų pusių laikas, tačiau trumpalaikis bendravimas ne visada užtikrina pakankamai individualų dėmesį kiekvieno vaiko ugdymosi pasiekimų aptarimui. Taigi, tėvai patvirtina, kad bendravimo ir bendradarbiavimo formų įvairovė nėra didelė.

Pedagogams ir tėvams priimtinausios bendravimo ir bendradarbiavimo formos. Pedagogams priimtinausios bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais formos yra pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką (23), tėvų susirinkimai (21), bendri renginiai (20). Mažiau priimtinas bendravimas ir bendradarbiavimas internetu, el. paštu (7), pokalbiai telefonu (7), skelbimų lentos (9), konsultacijos (12). Tėvams priimtinausios bendravimo ir bendradarbiavimo formos taip pat yra pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką (44), tėvų susirinkimai (35). Nei pedagogai, nei tėvai nemano, kad pokalbiai telefonu yra priimtinausia bendravimo ir bendradarbiavimo forma. Pedagogai vengia bendrauti telefonu, nes yra užimti, neturi laiko kalbėti su kiekvienu iš tėvų. Visai nepriimtinos formos yra vaikų lankymas namuose, atvirų durų dienos, informaciniai laiškai. Pastebima, kad pedagogai ir tėvai taupo savo laiką. Priimtinausios bendravimo ir bendradarbiavimo formos tiek tėvams, tiek pedagogams yra pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką bei tėvų susirinkimai. K. Trakšelys (2010) pažymi, kad partnerystė ir bendravimas ugdymo įstaigoje gali būti tiek formalus, tiek ir neformalus. Akivaizdu, kad tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo procese svarbią vietą užima ir neformalus bendravimas: išvykos, bendros šventės, sporto renginiai ir kita veikla yra palanki aplinka tėvams neformaliai bendrauti su pedagogais, kitų vaikų tėvais, vaiko draugais. Tačiau tyrimo duomenys rodo, kad pedagogai retai organizuoja šventes ar renginius,

netaiko įvairesnių bendravimo ir bendradarbiavimo formų.

Mažiausiai efektyvios bendravimo ir bendradarbiavimo formos. Mažiausiai efektyvios bendravimo ir bendradarbiavimo formos, pedagogų požiūriu, yra vaikų lankymas namuose (14), pokalbiai telefonu (16), internetu, el. paštu (14), informaciniai laiškai (12). Tėvų nuomone, mažiausiai efektyvios bendravimo ir bendradarbiavimo formos yra vaikų lankymas namuose (20), informaciniai laiškai (18), bendravimas internetu, el. paštu (17). Tyrimo metu nustatyta, kad pedagogai labiau vertina bendras šventes, renginius, o tėvams tai nėra labai vertinga. Išanalizavus rezultatus, galima teigti, kad pedagogams ir tėvams mažiausiai priimtinos bendravimo ir bendradarbiavimo formos yra vaikų lankymas namuose, bendravimas internetu, el. paštu, informaciniai laiškai. Tėvai labiau pageidautų pokalbių telefonu, o pedagogams tai nėra priimtina ir teigiamai vertinama bendravimo forma. Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas bus efektyvus tik tuomet, kai bus sukurtas tvirtas ryšys tarp šeimos ir ugdymo įstaigos (Rood, 2013). Tačiau tyrimo metu nustatyta, kad taikomos neįvairios bendravimo ir bendradarbiavimo formos, todėl gana pasyviai kuriamas ryšys tarp pedagogų ir tėvų. Tėvų susirinkimai ir pokalbiai atvedant bei pasiimant vaiką yra pakankamai formalus bendravimo būdas. Trūksta bendravimo ir bendradarbiavimo neformalioje aplinkoje, kas padėtų kurti glaudesnę ryšį.

Dažniausiai naudojamos tėvų pedagoginio švietimo formos. Tyrimas atskleidė, kad tėvai dažniausiai pedagogiškai šviečiami tėvų susirinkimuose. Taip nurodė dauguma (39) tėvų ir daugiau nei pusė priešmokyklinio ugdymo pedagogų (25). Pasak A. Juodaitės, R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės (2009), susirinkimas nėra vienkartinis trumpalaikis susitikimas, tai – nuolatinis ilgą laiką trunkantis procesas, todėl jo organizavimas ir vedimas reikalauja iš pedagogo daug laiko ir pastangų.

Dažnai taikoma tėvų pedagoginio švietimo forma yra konsultacijos (16 pedagogų ir 19 tėvų). Apklausoje dalyvavę pedagogai teigia, kad neorganizuoja konferencijų, nerengia dalykinių žaidimų. Kaip pastebi tyrėjai, susitikimų metu neskiriama dėmesio tėvų švietimui, labiausiai akcentuojami tik vaikų drausmingumo aspektai (Cook, Dearing, Zachrisson, 2018). Tėvų švietimas skatina jų domėjimąsi ugdymu, todėl jis yra labai svarbus. Kitos pedagoginio švietimo priemonės, nurodomos mokslinėje literatūroje (Zymeraj, 2018), kaip dalykiniai žaidimai, klausimų-atsakymų vakarai, disputai, konferencijos, reglamentuotos diskusijos, organizuojamos labai retai.

Tėvų ir pedagogų bendravimo ir bendradarbiavimo trukdžiai. Gauti duomenys rodo, kad pedagogų ir tėvų bendravimui ir bendradarbiavimui trukdo tėvų

nenoras dalyvauti ikimokyklinės įstaigos veikloje (26 tėvai ir 17 pedagogų), tėvų užimtumas (20 tėvų ir daugiau nei pusė pedagogų – 25). Anot pedagogų (20), trukdo tėvų abejingumas. Tėvai savo abejingumo nepastebi, tai nurodė mažiau nei pusė apklaustų tėvų (20). Pedagogų užimtumą, kaip kliūtį, akcentavo tik 8 tėvai, nors patys pedagogai mano, kad yra per daug užimti (16). Pedagogai dažniau pastebi tėvų neigiamą požiūrį į pedagogus (16). Oficialų ir perdėtai dalykišką bendravimą kaip kliūtį įvardijo 15 tėvų ir tiek pat pedagogų. Tyrimo duomenys patvirtina autorių mintis (Cook, Dearing, Zachrisson, 2018; Zymeraj, 2018; Kovienė, 2018; Čiuladienė, Valantinas, 2016; ir kt.), kad bendravimo ir bendradarbiavimo kliūtys yra netikslingi ir reti tėvų ir pedagogų susitikimai, prastas tėvų požiūris į ugdymo įstaigą ir pedagogus, tėvų užimtumas, abejingumas, tėvų nenoras skirti laiko dalyvavimui ugdymo įstaigos veikloje. Gauti tyrimo duomenys leidžia daryti prielaidą, kad svarbiausios bendravimo ir bendradarbiavimo kliūtys yra tėvų užimtumas, jų abejingumas ir nenoras dalyvauti ugdymo įstaigos veikloje.

Tėvų ir pedagogų partnerystės problemos. Tyrimo duomenys rodo, kad dažniausiai sėkmingam pedagogų ir tėvų bendradarbiavimui trukdo mažas tėvų aktyvumas (26 pedagogai ir 24 tėvai). Daugiau nei pusė pedagogų (27) įsitikinę, kad partnerystės problema yra netinkamas tėvų požiūris į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Tačiau tyrime dalyvavę tėvai su tuo nesutinka, tik 16 jų akcentuoja šią problemą. Pasak A. Landsbergienės (2012), tėvai, kurie įsitraukia į ugdymo įstaigos veiklą, pozityviau vertina pačią įstaigą. Taigi tėvų įsitraukimas yra nepaprastai vertingas.

Pedagogai pastebi tėvų atsakomybės už vaikų ugdymą stoką (17), nors patys tėvai nelinkę taip manyti (tik ketvirtadalis tėvų įvardijo šią problemą). Trečdalis priešmokyklinio ugdymo pedagogų (16) pripažįsta, kad neįvairios bendradarbiavimo bei pedagoginio tėvų švietimo formos yra viena iš partnerystės problemų. Su tuo sutinka tik nedidelė dalis (12) tėvų. Dalis (13) pedagogų išvelgia nepakankamą tėvų pedagoginę kultūrą, bet jos stoką nurodė tik penktadalis apklausoje dalyvavusių priešmokyklinio amžiaus vaikų tėvų. Gauti duomenys leidžia konstatuoti, kad tėvai ir pedagogai išvelgia skirtingas partnerystės problemas.

Veiksniai, padedantys bendrauti ir bendradarbiauti tėvams ir pedagogams. Veiksniai, padedantys bendrauti ir bendradarbiauti tėvams ir pedagogams, yra abipusis keitimasis informacija (23 tėvai ir 27 pedagogai), didesnis pasitikėjimas vieni kitais (pusė (25) tėvų ir daugiau nei pusė (26) pedagogų). Daugiau tėvų išskyrė tokį veiksnį kaip abipusis siekimas bendrauti ir bendradarbiauti (24). Pedagogai labiau akcentavo tėvų švietimo stiprinimą (23), tačiau sutiko, kad abi pusės turi siekti bendravimo (22). Ir prieš-

mokyklinio ugdymo pedagogai, ir tėvai pritaria nuomonei, kad būtina nuolatos palaikyti tarpusavio ryšį (20 tėvų ir 16 pedagogų). Tinkamas bendravimas ir tarpusavio ryšys yra esminis tikros partnerystės bruožas. Respondentų nuomone, tėvų geranoriškumas (16 pedagogų ir 11 tėvų), reguliarus ir sistemingas informacijos apie vaiko pažangą teikimas (15 pedagogų ir 13 tėvų), tėvų atsakingesnis dalyvavimas susirinkimuose (14 pedagogų ir 11 tėvų) padėtų efektyvinti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Apibendrinus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad veiksniai, galintys padėti bendrauti ir bendradarbiauti tėvams ir pedagogams, yra abipusis keitimasis informacija, nuolatinis ryšio palaikymas, didesnis pasitikėjimas vieni kitais, abipusis siekimas bendrauti ir bendradarbiauti, tėvų švietimo stiprinimas.

Išvados

Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas turi įtakos geresnei vaiko savijautai ugdymo įstaigoje, motyvuoja klausyti pedagogo, elgtis pagal socialines normas. Bendradarbiavimas padeda pedagogams pažinti ugdytinį, o tėvams geriau suprasti ugdymo turinį ir tikslus, jų siekti namuose. Tokiu būdu vaikas ugdomas nuolat, nepertraukiamai.

Nustatyta, kad svarbiausios kliūtys sėkmingam tėvų ir pedagogų bendravimui ir bendradarbiavimui yra tėvų užimtumas ir nenoras dalyvauti ugdymo veikloje.

Veiksniai, galintys padėti bendrauti ir bendradarbiauti tėvams ir pedagogams, yra abipusis keitimasis informacija, nuolatinis ryšio palaikymas, didesnis pasitikėjimas vieni kitais, abipusis siekimas bendrauti ir bendradarbiauti, tėvų švietimo stiprinimas.

Nustatyta, kad tėvų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas nėra sėkmingas, nes naudojamos tik kelios bendravimo ir bendradarbiavimo formos – pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką bei tėvų susirinkimai, kurie organizuojami retai. Kasdienis ryšys su šeimomis dažniau palaikomas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Stokojama bendravimo ir bendradarbiavimo neformalioje aplinkoje, kas padėtų kurti glaudesnę tarpusavio sąsają.

Tėvai dėl užimtumo ir laiko trūkumo neįtraukiami į bendradarbiavimo veiklą. Pedagogai nenoriai bendrauja telefonu ir internetu, teisindamiesi, kad yra užimti darbine veikla. O tėvams tai priimtinesnė ir patogesnė bendravimo forma. Tiek pedagogai, tiek tėvai stengiasi bendrauti ir bendradarbiauti taupydami savo laiką, todėl bendravimas ir bendradarbiavimas yra problemiškas, ne visada nuoširdus. Tarp pedagogų ir tėvų nepastebėta glaudaus ryšio, kuris galėtų būti užmezgamas bendrų veiklų metu. Prasidėjęs nuotolinis pedagogų ir tėvų bendravimas sukuria prielaidas

glaudesniai, efektyviam bendravimui ir bendradarbiavimui, plačiau išnaudojant šiuolaikinių technologijų siūlomą galimybes.

Literatūra

1. Berčnik, S., Devjak, T., 2017, Cooperation between parents and preschool institutions through different concepts of preschool education. *CEPS Journal*. Vol. 7. No. 4. P. 207–226.
2. Bednarska, M., 2014, Schoolhouse relationships on different stages of children and teenagers. *Pedagogika / Pedagogv*. No. 114 (2). P. 106–115.
3. Bryan, J., Henry, L., 2012, A Model for Building School-Family-Community Partnerships: Principles and Process. *Journal of Counseling & Development*. No. 1. P. 408–420 [žiūrėta 2020-03-10]. Prieiga per internetą: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=94275562-aed6-426e-abd8-48de5e15f879%-40sessionmgr4005&vid=5&hid=4209>
4. Braslauskienė, R., Jonutyte, I., 2005, *Vaikų agresyvaus elgesio prevencija ugdymo institucijose*: mokomoji knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
5. Burbienė, A., 2015, Ugdymo įstaigos ir šeimos partnerystė. *Žvirblių takas*. Nr. 2. P. 36–39.
6. Burvytė, S., 2014, Apie kokybišką pedagogo sąveiką su vaiko tėvais. *Ikimokyklinis lt*. [interaktyvus], [žiūrėta 2020-03-15]. Prieiga per internetą: http://www.ugdykim.lt/Apie_kokybiska_pedagogo_saveika_su_vaiiko_tevais
7. Cook, K. D. M., Dearing, E., Zachrisson, H. D., 2018, Is Parent-Teacher Cooperation in the First Year of School Associated with Children's Academic Skills and Behavioral Functioning? *International Journal of Early Childhood*. No. 50(2). P. 211–226.
8. Čiuladienė, G., Valantinas, A., 2016, Tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo gairės: ką atskleidžia kritiškai tėvų atsiliepimai apie ugdymo procesą. *Acta Paedagogica Vilnensia*. Nr. 37. P. 45–57.
9. Dapkienė, S., 2003, *Klasės auklėtojas ir tėvai – partneriai*. Šiauliai: UAB „Litera“.
10. Epstein, J. L., 2018, *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. New York: Routledge.
11. Forsberg, L., 2007, Involving parents through school letters: Mothers, fathers and teachers negotiating children's education and rearing. *Ethnography and Education*. No. 2 (3). P. 273–288.
12. Jovaiša, L., 2002, *Edukologijos įvadas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
13. Juodaitytė, A., Gaučaitė, R., Kazlauskienė, A., 2009, *Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą*. Šiauliai: Lucilijus.
14. Kardelis, K., 2007, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
15. Kovienė, S., 2018, Tėvų švietimas ikimokyklinėse ugdymo įstaigose: lūkesčiai ir realybė. *Andragogy*. Nr. 1(8). P. 144–158.
16. Landsbergienė, A., 2012, Kiek (ir ar) turi tėvai įsitraukti į vaiko ugdymo(si) procesą? [interaktyvus], [žiūrėta 2020-03-12]. Prieiga per internetą: <http://www.>

- bernardinai.lt/straipsnis/2012-06-08-austeja-landsbergiene-kiek-ir-ar-turi-tevai-isitraukti-i-vaiko-ugdy-mo-si-procesa/83615
17. Luobikienė, I., 2011, *Sociologinių tyrimų metodika*. Kaunas: Technologija.
 18. Martišauskienė, D., 2012, Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo kokybė – vienas pedagogų veiklos profesionalumą lemiančių veiksnių. *Tiltai*. Nr. 2. P. 109–123.
 19. Miltenienė, L., Balčiūnas, S., Valuckienė, J., Damkuvienė, M., 2018, *Projekto „Renkuosi mokyti – mokyklų kaitai!“ ataskaita* [interaktyvus], [žiūrėta 2020-03-15]. Prieiga per internetą: <http://www.renkuosimokyti.lt/tyrimo-izvalgos>
 20. Ozmen, F., Akuzum, C., Zincirli, M., 2016, The Communication Barriers between Teachers and Parents in Primary Schools. *Eurasian Journal of Educational Research*. No. 66. P. 27–46.
 21. Pakėnienė, D., Atraškevičiūtė, G., 2005, *Vaikas – šeimos ir ikimokyklinės institucijos objektas bei subjektas. Prasmingas dialogas su ugdytinių tėvais – vaiko sėkmingos socializacijos prielaida*. Šiauliai: Lucilijus.
 22. Rood, J., 2013, *Leadership in early childhood. The pathway to professionalism*. England: „The McGraw-Hill companies“.
 23. Slušnienė, G., Parišauskienė, D., Balčėtienė, A., 2017, Bendradarbiavimui su ugdytinių tėvais skirtų technologijų taikymas siekiant efektyvios komunikacijos. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*. Nr. 13. P. 86–93.
 24. Slušnienė, G., Parišauskienė, D., 2018, Šiuolaikinių technologijų panaudojimo galimybės bendradarbiaujant su ugdytinių tėvais. *Role of Higher Education Institutions in Society: Challenges, Tendencies and Perspectives*. No. 1(7). P. 180–186.
 25. Strieb, L. Y., 2010, *Inviting families into the classroom: learning from a life in teaching*. New York: Teachers College Press.
 26. Suleymanov, F., 2015, Issues for inclusive education: some aspects to be considered. *Electronic journal for inclusive education*. Vol. 3, No. 4 [interaktyvus], [žiūrėta 2020-03-15]. Prieiga per internetą: <https://corescholar.libraries.wright.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article>
 27. Topping, K., Wolfendale, S., 2017, *Parental involvement in children's reading*. London: Routledge.
 28. Trakšėlyš, K., 2010, Tėvų įtraukimas į aplinkos pedagogizavimą taikant andragogines sistemas. *Socialinių mokslų studijos*. Nr. 4(8). P. 57–68.
 29. Udrėnaitė, L., 2002, Mokyklos ir šeimos aplinkų sąveika. *Socialinis ugdymas: mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas II*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. P. 109–115.
 30. Vietienė, I., Malinauskienė, D., 2015, Tėvų požiūris į bendradarbiavimo raišką ikimokyklinėje bendruomenėje. *Mokytojų ugdymas*. Nr. 24. P. 101–113.
 31. Walsh, K. B., 1998, *Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: 6–7 m*. Knyga ugdytojams. Vilnius: Lietus.
 32. Wasserman, E., Zwebner, Y., 2017, Communication between teachers and parents using the WhatsApp application. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. No. 12(16).
 33. Zinkevičienė, D., 2002, Mokyklos bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais. *Gimtas žodis* [žiūrėta 2020-03-20]. Prieiga per internetą: http://gimtasizsodis.w3.lt/zinkev_02_4.htm
 34. Zymberaj, S., 2018, The report of cooperation between school and family. *European Journal of Education Studies*. No. 4(9). P. 258–264.

Summary

COMMUNICATION AND COLLABORATION BETWEEN PRE-SCHOOL TEACHERS AND PARENTS (A CASE STUDY OF KAUNAS CITY)

Indrė Gustaitienė, Asta Širiakovienė

Collaboration between the family and education staff is a prerequisite for the child's successful development, but parental engagement in school life is not an easy task. There is a tendency among parents to devote less and less time to communication with teachers, although children's learning difficulties, poor performance, behaviour problems, etc., are often identified as a consequence of poor parent-teacher collaboration.

The aim of this research was to analyze communication and collaboration issues between pre-school teachers and parents. The research was carried out in November 2019 in 8 pre-school education institutions in Kaunas. Respondents were selected using convenience sampling. 50 parents of pre-school age children and 46 teachers took part in the research.

Research findings revealed the main barrier to building successful teacher-parent partnerships is that working parents are suffering from work overload and are unwilling to get involved in school activities. Because parents lack time and feel overloaded they do not get involved in activities. Teachers are reluctant to communicate with parents on the phone explaining that it is not easy to fit calls to parents into their day-to-day activities though this form of communication is acceptable and convenient for parents. Teachers and parents alike value time spent communicating and interacting, thus their

communication becomes difficult and insincere. No close relationship between teachers and parents arising from common activities was identified.

The issue of parent-teacher communication and collaboration is critical since teachers interact with parents only when they bring and collect children and at parents' meetings, which are seldom held.

Keywords: *pre-school teachers, parents, communication and collaboration.*

Santrauka

PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ IR TĖVŲ BENDRAVIMAS IR BENDRADARBIAVIMAS (KAUNO MIESTO ATVEJIS)

Indrė Gustaitienė, Asta Širiakovienė

Šeimos ir ugdymo įstaigos darbuotojų bendradarbiavimas – būtina sąlyga sėkmingam vaiko ugdymui(si), tačiau įtraukti tėvus į ugdymo įstaigos gyvenimą nėra paprasta. Pastebima tendencija, kad tėvai vis mažiau skiria laiko bendravimui su pedagogais, nors vaikų ugdymo(si) sunkumai, prasti rezultatai, elgesio problemos ir kita dažnai įvardijama kaip menko ugdytinių tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo pasekmė.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir tėvų bendravimą bei bendradarbiavimą. Tyrimas atliktas Kauno miesto 8-iose ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2019 m. lapkričio mėn. Respondentai buvo atrinkti patogiosios atrankos būdu. Tyrime dalyvavo 50 priešmokyklinio amžiaus vaikų tėvų ir 46 pedagogai.

Atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad svarbiausios kliūtys sėkmingam tėvų ir pedagogų bendravimui ir bendradarbiavimui yra tėvų užimtumas ir nenoras dalyvauti ugdymo veikloje. Tėvai dėl užimtumo ir laiko trūkumo neįtraukiami į bendradarbiavimo veiklą. Pedagogai nenoriai bendrauja telefonu ir internetu, teisindamiesi, kad yra užimti darbine veikla. Tuo tarpu tėvams tai priimtinesnė ir patogesnė bendravimo forma. Tiek pedagogai, tiek tėvai stengiasi bendrauti ir bendradarbiauti taupydami savo laiką, todėl bendravimas ir bendradarbiavimas yra problemiškas, ne visada nuoširdus. Tarp pedagogų ir tėvų nepastebėta glaudaus ryšio, kuris galėtų būti užmezgamas bendrų veiklų metu.

Dabartinis tėvų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas yra problemiškas ir dėl to, kad taikoma viena pagrindinė bendravimo ir bendradarbiavimo forma – pokalbiai atvedant ir pasiimant vaiką ir tėvų susirinkimai, kurie organizuojami retai.

Prasminiai žodžiai: *priešmokyklinio ugdymo pedagogai, tėvai, bendravimas ir bendradarbiavimas.*

Įteikta 2020 04 10

Priimta 2020 05 26